

Jan Caban

Prawo policyjne : głos w dyskusji

Palestra 35/8-9(404-405), 24-26

1991

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Prawo policyjne - głos w dyskusji

Wprowadzenie w latach dziewięćdziesiątych do polskiego słownictwa prawniczego pojęcia „prawo policyjne” jest działaniem ze wszech miar godnym uznania. Nie tylko bowiem instytucjonalne odtworzenie Policji w Polsce, ale także zmieniona struktura organizacyjna instytucji podległych Ministrowi Spraw Wewnętrznych spowodowały potrzebę wyodrębnienia tego działu prawa. Powoduje to również konieczność prowadzenia badań naukowych w tym zakresie.

Ciekawy artykuł prof. Z. Galickiego, zamieszczony w „Palestrze” nr 1-2/91, uważam za wprowadzenie do dyskusji, pozwalające na zapewnienie przynajmniej minimum ładu metodologicznego w dziedzinie regulacji prawnych (statycznych i dynamicznych) dotyczących istnienia i funkcjonowania „instytucji policyjnych”. Podstawowe pytanie, które zadaje Autor w cytowanym artykule brzmi: „Czy można wyodrębnić prawo policyjne jako specyficzny dział prawa administracyjnego?” Uważam jednak, że zdecydowanie pozytywna odpowiedź na to pytanie wymaga pewnych uściśleń, porządkujących omawianą problematykę. Sposób interpretacji przez Z. Galickiego pojęcia „prawo policyjne” jest, moim zdaniem, przedsięwzięciem zawężającym semantyczną pojemność tego pojęcia jedynie do „instytucji policji”. Tymczasem w życiu społecznym naszego kraju, jak i w życiu wielu innych krajów, występuje wielość „instytucji policyjnych”, tj. jednostek organizacyjnych podległych funkcjonalnie Ministrowi Spraw Wewnętrznych (lub innemu ministrowi), które wyodrębnione zostały ze względu na spełnianie funkcji policyj-

nych (ochronnych); chodzi o ochronę szczególnie cennych interesów obywatela, społeczności, społeczeństwa, państwa.

Trudno byłoby obecnie przyjąć wykładnię art. 24 dekretu Rady Regencyjnej o tymczasowej organizacji Władz Naczelnych w Królestwie Polskim,¹ który w sposób aż nadto rozszerzający zalicza do funkcji policyjnych (kompetencji Ministra Spraw Wewnętrznych): prowadzenie wszelkich spraw wchodzących w zakres ogólnego zarządu krajowego i dozoru nad samorządem miejscowym, policji wszelkiego rodzaju, służby zdrowia, budownictwa i odbudowy kraju, koncesjonowania i zarządu sił wodnych, zawiadywania drogami lądowymi, pocztami, telegrafami i telefonami oraz wszelkimi w ogóle środkami nie pozostającymi pod zarządem wojskowym albo Ministra Przemysłu i Handlu, sprawy naturalizacji państwowej, statystyki ogólnej, zarządu ubezpieczeń państwowych, nadzoru nad prasą, wreszcie sprawy natury wewnętrznej dla innych ministerstw nie zastrzeżone.

Posługując się kryterium spełniania funkcji policyjnych (ochronnych) do grupy „instytucji policyjnych” zaliczyć możemy aktualnie, między innymi, następujące instytucje:

- 1) Urząd Ochrony Państwa,
- 2) Policję,
- 3) Straż Graniczną,
- 4) Straż Pożarną,
- 5) Główny Urząd Cel.

Do „instytucji policyjnych” możemy zaliczyć także i inne instytucje zarówno już istniejące, jak i jeszcze nie powołane, jak np.: policję finansową, policję gospo-

darczą, policję podatkową, policję ekologiczną.

Uznając za poprawne sformułowanie, że instytucją jest całość organizacyjna o danym stopniu wyodrębnienia organizacyjnego i samodzielności, s p r e c y z o w a n y c h n a j c z ę ś c i e j p r z e p i s a m i p r a w a, realizująca określone cele za pomocą świadomie dobranego zespołu osób i właściwej bazy materialnej,² zauważyć można z łatwością, że wyżej wymienione „instytucje policyjne” spełniają następujące funkcje ochronne:

- ochrona interesu społeczno-politycznego (konstytucyjnego) państwa,
- ochrona interesu indywidualnego oraz zbiorowego (w tym również publicznopaństwowego),
- ochrona interesów (różnorodnych) związanych z istnieniem granic państwowych,
- ochrona interesów (różnorodnych) w sferze działalności przeciwpożarowej,
- ochrona interesów finansowych, gospodarczych, fiskalnych, ekologicznych i in.

Wielu przedstawicieli administracji państwowej nie uświadamia sobie faktu, że będąc funkcjonariuszami państwowymi są równocześnie częścią tzw. administracji specjalnej, instytucja zaś, w której s ł u ż ą, jest policją lub quasi-policją - instytucją policyjną. Dlatego też, jak się wydaje, istnieje konieczność wprowadzenia do powszechnego użytku, w grupie nauk policyjnych, takich podstawowych pojęć, jak:

- administracja państwowa,
- administracja specjalna,³
- służby administracji specjalnej (w tym również służby specjalne *sensu stricto*,
- funkcjonariusze administracji specjalnej (w tym również funkcjonariusze służb specjalnych *sensu stricto*).

Zasygnalizowanie faktu, że w życiu społecznym mamy do czynienia z wielo-

ścią policji i quasi-policji znacznie poszerza, moim zdaniem, zakres pojęciowy określenia „prawo policyjne”. Zaliczyć do niego bowiem należy regulacje prawne (statyczne i dynamiczne), które mogą przybrać, między innymi, następujące postaci:

- prawa o Urzędzie Ochrony Państwa (w tym prawa o wywiadzie, prawa o kontrwywiadzie, prawa o służbie informacyjnej),
- prawa o Policji,
- prawa o Straży Granicznej,
- prawa o Straży Pożarnej,
- prawa o Urzędzie Celnym i in.

Dlatego optuję za tym, aby uznać, że prawo policyjne (w szerokim tego słowa znaczeniu), jako nauka szczególna, zajmująca czołowe miejsce w grupie nauk policyjnych, a tym samym umiejscowiona w znaczącej dziedzinie nauk społecznych, obejmuje swoim zakresem (i regulacjami) sferę istnienia i funkcjonowania różnych instytucji policyjnych. Uznanie takie pozwoli na prowadzenie systemowych badań naukowych, które z pewnością przyczynią się do stałego doskonalenia funkcjonowania służb administracji specjalnej. Nie należy tworzyć „na siłę” grupy instytucji policyjnych, które same w przyszłości zauważą potrzebę, a także i korzyści wynikające z przynależności do środowiska pełniącego podobnego typu funkcje zawodowe. W szczególności prace Instytutu Nauk Policyjnych pozwolą na doskonalenie struktur organizacyjnych instytucji policyjnych, regulacji prawnych ich dotyczących, jak również specjalistycznego kształcenia kadry kierowniczej. Chęć przynależności do grupy instytucji policyjnych będzie następstwem uświadomienia sobie przez ich przedstawicieli, że w rzeczywistości spełniają funkcje policyjne i mają placówkę naukowo-dydaktyczną (Instytut Nauk Policyjnych), z której pomocy odniosą efektywną korzyść.

Wyodrębniając prawo policyjne, jako naukę szczególną, należy zwrócić uwagę na fakt, że regulując sferę działania administracji specjalnej i służb administracji specjalnej, swoim zakresem obejmuje również fragmenty regulacji prawnych dotyczących innych działów prawa: karnego, cywilnego, gospodarczego itp.,

a więc tych, które są bezpośrednio związane z działaniem instytucji policyjnych.

Tworząc system prawa policyjnego należy mieć na względzie długotrwałość tego procesu, a zarazem konieczność zapewnienia wewnętrznej zgodności podsystemu polskiego prawa policyjnego z systemem obowiązującym w Europie, np. w roku 2000 i później.

PRZYPISY

¹ „Dziennik Praw Królestwa Polskiego” z dnia 1 lutego 1918 r., nr 1, Warszawa, s. 3.

² J. C a b a n: Wpływ prawnej regulacji na system sformalizowania działalności instytucji administracyjnych, Wyd. ASW, Warszawa 1988, s. 6 (praca doktorska - nie publ.).

³ Z. L e o Ń s k i: Rozrost aparatu administracji a problematyka specjalizacji tego aparatu [w:] Nauka administracji, Warszawa 1977, s. 109-113.